

Styrelsen för Broskolan
Box 411
891 28 ÖRNSKÖLDSVIK

Genomförd kvalitetsgranskning i den fristående grundskolan Broskolan i Örnsköldsvik avseende lärares behörighet och användning efter utbildning

Innehåll

Syfte och genomförande
Beskrivning av verksamheten
Tidigare utbildningsinspektion
Skolinspektionens kvalitetsgranskning
Helhetsbedömning

Syfte och genomförande

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att tydliggöra behov av utveckling inom prioriterade områden, så att skolor, övriga verksamheter och huvudmän ges förutsättningar för att genomföra förbättringar. Huvudsyftet är att granska hur lärare, rektorer och huvudmän tar sitt ansvar för undervisningens kvalitet, med fokus på elevernas kunskapsresultat.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar initieras med utgångspunkt i en nationell risk- och väsentlighets analys. Med denna som grund inriktas kvalitetsgranskningen mot områden i behov av förbättring samt görs ett urval av huvudmän och skolor som granskas utifrån i förväg fastställda perspektiv och frågeställningar.

I skollagen ställer staten krav på viktiga förutsättningar för att garantera utbildningens kvalitet och likvärdighet, bland annat krav på lärares utbildning. Tidigare studier har visat att lärares kompetens är en betydelsefull faktor för elevernas studieresultat, för att garantera eleverna en utbildning av god och jämbördig kvalitet och för en likvärdig bedömning och betygssättning. Ett flertal enkät- och registerstudier under senare år har dock visat att det är vanligt förekommande att lärare undervisar i ämnen och årskurser de saknar utbildning för. Skolinspektionen har därför valt att genomföra en kvalitetsgranskning med inriktning mot huvudmännens och skolornas insatser för att undervisningen i skolan ska bedrivas med lärare som har utbildning för den undervisning de huvudsakligen bedriver. Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats <http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning>.

Under perioden december 2008 till och med februari 2009 har Skolinspektionen genomfört en fördjupad uppföljning av de insatser som vidtagits av ett urval av de huvudmän och skolor där Skolverkets utbildningsinspektion tidigare har pekat på behov av för-

bättringar inom området lärares behörighet och utbildning. Totalt har 30 kommunala och fristående grundskolor i landet granskats.

Resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning redovisas dels i en sammanfattande rapport, dels i rapporter/beslut med bedömningar för varje granskad skola, där Skolinspektionen bland annat tar ställning till om skolhuvudmannen uppfyller författningarnas krav. I de fall behov av åtgärder framkommit, ansvarar skolhuvudmannen för att åtgärder vidtas som syftar till förbättring.

Broskolan är en av de skolor som ingått i kvalitetsgranskning och resultatet redovisas i denna rapport. Underlag till detta beslut består av dokument från skolan, bland annat en enkät riktad till all undervisande personal på Broskolan, samt av information som samlats in vid intervjuer den 15 januari. I Broskolan genomfördes intervjuer med företrädare för huvudmannen, rektorerna och lärarna. Beslutet grundar sig även på annan information som finns inom Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Företrädare för huvudmannen har beretts möjlighet att sakgranska vad som framkommit vid granskningen. Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Broskolan har varit undervisningsråden Ulrika Svedmark och Stefan Persson

Beskrivning av verksamheten

Broskolan	Antal elever
Grundskola	67

Källa: Skolans egna uppgifter

Skolverket godkände Broskolan i Örnsköldsvik som en fristående grundskola för årskurserna 1–6 (dnr 1999 1084) den 1 december 2000. Skolverket godkände Broskolan att bedriva fristående förskoleklass samt grundskola för årskurserna 7–9 (dnr 01:3594 och dnr(43-2001:1286) den 3 december 2001. Enligt godkännandet har skolan rätt till bidrag samt får anordna provning och utfärda betyg för skolans egna elever enligt de bestämmelser som gäller för det offentliga skolväsendet. Huvudman för skolan är Broskolan AB med organisations nummer 55 67 09 – 13 91. Verksamheten vid Broskolan startade läsåret 2000/01 och omfattar nu årskurserna F–9.

De flesta eleverna är folkbokförda i Örnsköldsviks kommun, men skolan har även elever från Kramfors kommun. Skollokalerna finns i samma byggnader som församlingen Trons Skölds församlingslokaler.

Skolan har en konfessionell inriktning som bygger på en evangelisk kristen trosuppfattning. Broskolan har i sin ansökan om tillstånd att bedriva grundskola angivit att skolan kommer att följa läroplanen för det obligatoriska skolväsendet och de nationella kursplanerna.

Rektorn för skolan är delvis tjänstledig för studier och vid tidpunkten för kvalitetsgranskningen är ytterligare en rektor anställd vid skolan.

Vårterminen 2008 var det genomsnittliga meritvärdet 241 (riksgenomsnittet var 209), andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program var 80 procent (90 procent) och andel elever som nått målen i samtliga ämnen var 80 procent (77 procent) i årskurs nio.

Tidigare utbildningsinspektion

I beslutet från Skolverkets Utbildningsinspektion av Broskolan i Örnköldsvik den 25 maj 2007 (dnr 54-2006:2405) angavs som ett förbättringsområde Huvudmannens arbete för att öka personalens utbildning för den undervisning de bedriver borde ges hög prioritet.

I rapporten som följde med beslutet framgår följande under området Personal.

"På skolan finns sammanlagt 7,7 lärartjänster. En granskning av tjänsteinnehavarnas (15 personer) utbildning och undervisningstid innevarande termin visar att motsvarande 3,2 (cirka 40 procent) lärartjänsters undervisning utförs av personal med utbildning för den undervisning de bedriver. Resterande 4,5 lärartjänster (cirka 60 procent) saknar rätt utbildning för den undervisning de utför. Av de tillsatta lärartjänsterna saknar cirka 35 procent helt pedagogisk utbildning. Huvudmannen måste därför ge kompetensförstärkning högsta prioritet vid nyrekrytering samt aktivt driva fortbildning och kompetensutveckling av redan anställd personal.

Inspektörerna bedömer att andelen lärare som saknar utbildning för den undervisning de bedriver på skolan är hög. Skolan bör därför sträva efter att rekrytera personal med rätt utbildning samt att fortbilda den personal som saknar rätt utbildning."

Det har gjorts en tremånadersuppföljning av de brister som framkommit vid utbildningsinspektionen i Broskolan år 2007. Användningen av lärarna var ett förbättringsområde i beslutet från den 25 maj 2007 som ska följas upp vid nästa tillsyn.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning

Skolhuvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen ska genomföras för att de lärande ska nå de nationella målen. I skollagen ställer staten dock krav på viktiga förutsättningar för att garantera utbildningens kvalitet och likvärdighet, bland annat krav på lärares behörighet, utbildning och kompetensutveckling.

Författningsstöd

Behörig att anställas som lärare, förskollärare eller fritidspedagog i det offentliga skolväsendet utan tidsbegränsning är enligt 2 kap. 4 § skollagen

1. den som har svensk lärarexamen, respektive barn- och ungdomspedagogisk examen som regeringen med stöd av 1 kap. 11 § högskolelagen (1992:1434) har meddelat föreskrifter om, eller motsvarande äldre utbildning, med huvudsaklig inriktning på den

undervisning anställningen avser, eller

2. den som av Högskoleverket har fått ett behörighetsbevis enligt vad som föreskrivs i 4 a och 4 b §§.

Den som inte är behörig får ändå anställas utan tidsbegränsning, om det saknas behöriga sökande och om det finns särskilda skäl samt om den sökande har motsvarande kompetens för den undervisning som anställningen avser och det dessutom finns skäl att anta att den sökande är lämpad att sköta undervisningen. Sedan 2002 ska dessa bestämmelser även tillämpas av fristående skolor.

Enligt 9 kap. 2 § 6 punkten skollagen ska en fristående skola, vars utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan ska förmedla godkännas, om skolan för undervisningen använder lärare, förskollärare, fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva, dock med undantag för fall då personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna. Ett godkännande enligt 2 § som har meddelats före ikraftträdandet av paragrafens nya lydelse (1 juli 2002) ska fortsätta att gälla till dess Statens skolinspektion beslutar om något annat. För sådana skolor ska villkoret i 2 § första stycket 6 inte tillämpas.

Enligt läroplanen för det offentliga skolväsendet, Lpo 94, 2.8, har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.

Statistik

Broskolan har läsåret 2007/08 9,9 lärare per 100 elever (riksgenomsnittet är 8,3 lärare per 100 elever). Andelen lärare med en pedagogisk högskoleutbildning är 61,4 procent vilket är betydligt lägre än riksgenomsnittet som är 85 procent. Det finns ingen nationell statistik över lärarnas användning i grundskolan.

Intervju med representant för huvudmannen.

Enligt företrädare för huvudmannen är skolans målsättning att rekrytera utbildade lärare. Skolan har dock haft problem att rekrytera utbildade lärare. Ett problem som kvarstår och innebär att obehöriga lärare arbetar i skolan. En anledning till att skolan har obehöriga lärare uppges vara att skolan har några lärare som är tjänstlediga. Delvis för studier och delvis för att prova andra tjänster. Broskolan är en mycket liten skola och företrädaren för huvudmannen uppger också att de i vissa fall har svårt att erbjuda heltidstjänster, vilket leder till att lärare ibland inte är intresserade av att arbeta vid skolan. En annan tänkbar anledning till varför skolan har svårt att rekrytera lärare kan enligt företrädaren för huvudmannen vara skolans konfessionella inriktning och skolans önskemål om att personalen ska ha en kristen grundsyn. Skolan är också restriktiv med att erbjuda tillsvidareanställning om inte lärarens ämneskombination är bred och därmed användbar för skolan. Skolan har alltsedan den startade vuxit och företrädaren för huvudmannen ser positivt på skolans möjligheter att öka andelen behöriga lärare i takt med att elevantalet ökar.

Vid skolan finns en tillsvidareanställd lärare som saknar pedagogisk högskoleutbildning. Det är otydligt på vilka grunder denna anställning har kommit till men läraren bedöms av skolledningen som mycket kompetent. Efter påpekanden i Utbildningsinspektionen om att läraren saknar utbildning har skolan givit läraren möjlighet att läsa in ett antal högskolepoäng. I övrigt har skollagens möjligheter för huvudmannen att använda särskilda skäl för att tillsvidareanställa utbildade lärare inte använts.

I de tjänstefördelningsprinciper som finns vid skolan prioriteras de yngre elevgruppernas behov av trygghet, stabilitet och kontinuitet. Företrädaren för huvudmannen uppger att de anser att alla lärare, utbildade för de yngre eleverna, är behöriga att undervisa i samtliga ämnen upp till årskurs 6, oavsett typ av utbildning. Svårigheter med rekrytering av behöriga lärare till skolan uppges främst gälla årskurserna 7 – 9.

Det finns inget kvalitetsarbete på Broskolan som innehåller en analys av förutsättningarna för elevernas utbildning, exempelvis lärarnas utbildning, och resultat och kvalitet i undervisningen. Enligt företrädaren för huvudmannen är den typen av frågor främst ett rektorsansvar som huvudmannen inte är insatt i.

Företrädaren för huvudmannen uttrycker sig i positiva ordalag över betänkandet Lärarutredningen – om behörighet och auktorisation (SOU 2008:52) Den kan bidra till att stärka lärarna och deras status vilket på sikt kommer att gagna alla även om det inledningsvis kommer att medföra svårigheter även för Broskolan.

Intervju med rektorerna

Broskolan är liten och flertalet lärare för de äldre eleverna är nyutbildade och helt eller delvis obehöriga för att undervisa i de ämnen och/eller årskurser de undervisar i. Detta medför att det inte finns någon ämneskollega att samråda med angående planering, genomförande och uppföljning av undervisningen. Rektorerna uppger att de försöker stödja dessa lärare genom pedagogiska samtal, enskilt och i grupp utifrån den enskilda lärarens behov. Lärarna deltar också i ett nätverk för kristna friskolor där man träffas regelbundet ett par gånger per år ibland annat i olika ämnesgrupper. Bedömning och betygssättning har varit ett fokusområde i detta nätverk. Enligt rektorerna har lärarna regelbundet träffar, pedagogiska samtal, med en av rektorerna. Vid dessa träffar har betyg och bedömning, redovisning av kunskapsresultat, bemötande och kunskapssyn behandlats. Skolan har även vid vissa tillfällen deltagit i kommunens skolövergripande kompetensutvecklingsinsatser.

Rektorerna uppger att de åtgärder som vidtagits vid skolan angående lärares behörighet och användning, är att den tillsvidareanställda obehöriga läraren fått kompetensutveckling i det ämne läraren undervisar i. Ett samarbete har också påbörjats tillsammans med Örnsköldsviks kommun för att om möjligt kunna erbjuda lärare heltidstjänster genom samverkan. Vidare har skolan blivit mer restriktiv med tillsvidareanställningar.

Det finns ingen kompetensutvecklingsplan för hur skolan ska öka lärarnas behörighet men en av rektorerna har gjort en sammanställning över lärarnas nuvarande kompetens.

Intervju med lärarna

Några av de intervjuade lärarna känner till att skolan inspekterades 2006/07 och att skolan fick påpekande om lärarbehörigheten. Deras uppfattning är att skolan har vidtagit åtgärder med anledning av inspektionen och att skolan har en tydlig målsättning att anställa behöriga lärare.

Flertalet av de lärare som undervisar de äldre eleverna och helt eller delvis saknar behörighet uppger att de inte har erbjudits extra stöd och hjälp av skolledningen med att tolka styrdokumentens krav trots att rektorerna uppger att de regelbundet för samtal med personalen om pedagogiska frågor. Personalen upplever inte heller att rektorerna särskilt följer upp hur undervisningen fungerar i de fall lärarna saknar utbildning i ämnet. Som helhet upplever personalen att rektorerna sällan besöker verksamheten för att bilda sig en uppfattning om hur undervisningen fungerar. Trots det anser lärarna att rektorerna på grund av skolans litenhet har en relativt god uppfattning om lärarnas kompetens.

Skolan har ingen utbildad specialpedagog men de har en lärare som arbetar med dessa frågor. Lärarna uppger också att de får bra stöd och hjälp av kommunens specialpedagogiska team.

Resultatet av lärarenkäten

På Broskolan finns för närvarande tolv lärare, som alla har besvarat Skolinspektionens enkät. En är tillsvidareanställd vid huvudmannens förskola och fritidshem och arbetar under nuvarande läsår tre timmar i skolan. Tre lärare är tillsvidareanställda och åtta lärare är visstidsanställda. Av de tillsvidareanställda lärarna saknar en lärare pedagogisk högskoleutbildning. Det finns ytterligare fem tillsvidareanställda lärare på skolan som är tjänstlediga detta läsår. Av de visstidsanställda lärarna på skolan har fem pedagogisk högskoleutbildning. En mellanstadielärare, en gymnasielärare, en textillärare och två 1-7 lärare. Av de tre obehöriga visstidsanställda lärarna finns en lärare som inte avslutat sin lärarutbildning och därför saknar pedagogisk examen och två lärare utan högskoleutbildning.

Nio av dessa tolv lärare undervisar i mer än 20 procent av sin totala undervisningstid i ämnen och/eller årskurser som de saknar formell behörighet i. För eleverna i årskurserna 8 – 9 innebär detta att de saknar lärare med full behörighet för undervisning i ämne och/eller årskurs i samtliga ämnen utom textillsöjd.

Helhetsbedömning

Nedan framgår Skolinspektionens helhetsbedömning efter genomförd kvalitetsgranskning med Skolinspektionens rekommendationer samt eventuella krav på åtgärder.

Huvudmannen har vid Broskolan numera en god kännedom om skollagens reglering angående rekrytering och användande av lärarna. Det finns en tydlig ambition att endast anställa lärare med en pedagogisk högskoleutbildning. Skolan har dock inte hittills

varit framgångsrik i detta arbete. Rektorerna uppger dock att situationen förväntas bli bättre på grund av att tillgången på lärare kommer att öka på grund av att elevunderlaget i kommunen minskat och fortsätter att minska samtidigt som antalet elever vid Broskolan ökar. Inspektörerna konstaterar dock att det inte finns någon kompetensutvecklingsplan med syfte att öka andelen behöriga lärare vid skolan.

Broskolan är liten vilket medför att det finns lite offentlig statistik om skolans resultat samt att det är svårt att dra generella slutsatser av statistiken eftersom varje elev utgör en relativt stor procentandel. Samtidigt som lärartätheten är högre än riksgenomsnittet vid skolan så är andelen lärare med pedagogisk högskoleutbildning mycket lägre än riksgenomsnittet. 2008 är det första år som det finns offentlig statistik över elevernas genomsnittliga meritvärde vid Broskolan. Genomsnittet var då 241 i årskurs 9.

Skolan följer inte systematiskt upp hur det går för eleverna i gymnasieskolan men företrädare för huvudmannen samt rektorerna uppger att de får signaler från gymnasieskolorna i kommunen att det går bra för de flesta eleverna som kommer från Broskolan.

I varje åldersgrupp finns det oftast endast en lärare i varje ämne. Det medför att lärarna har begränsade möjligheter att ge varandra stöd och hjälp med planering och utvärdering av undervisningen, samt bedömning och betygssättning. Flera av lärarna är också relativt nyutbildade eller saknar fullständig lärarutbildning i de ämnen och eller årskurser de undervisar i. Detta medför bland annat att eleverna i årskurserna 8 – 9 har få lärare med full behörighet. Stödet till lärare utan pedagogisk högskoleutbildning eller tillräcklig ämneskompetens behöver systematiseras för att säkerställa att alla elever får den utbildning de har rätt till. Skolledningen behöver också med tanke på skolans litenhet och andelen obehöriga lärare och lärare utan ämnesutbildning utveckla arbetet med att säkerställa att betygssättningen är likvärdig och rättvis.

Med anledning av den kvalitetsgranskning som genomförts inom området lärares behörighet och användning efter utbildning är det viktigt att skolan analyserar eventuella samband mellan resultat och undervisning som bedrivs av lärare utan pedagogisk utbildning eller utan utbildning i de ämnen man undervisar i.

På Broskolan har det inte vidtagits några mera omfattande åtgärder för att åstadkomma en ökad följsamhet mot skollagens krav att använda lärarna för undervisning som de i huvudsak har utbildning i för de yngre eleverna. Skolledningen anser, som tidigare nämnts, att alla lärare är behöriga att undervisa i samtliga ämnen upp till årskurs 6. De äldre eleverna har i huvudsak visstidsanställda lärare och personalomsättningen är i den gruppen hög. Det finns inget dokumenterat kvalitetsarbete vid skolan som innehåller en analys av förutsättningarna för elevernas utbildning, exempelvis avseende eventuella samband mellan lärarnas utbildning och resultat och kvalitet i undervisningen.

Utifrån kvalitetsgranskningen bedömer Skolinspektionen att Broskolan behöver fortsätta att sträva efter att använda lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de ska bedriva.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och skolan behöver vidta åtgärder för att:

- använda lärare med utbildning för den undervisning de i huvudsak ska bedriva.

Skolinspektionen följer upp krav på åtgärder. **Senast den 26 januari 2010 ska styrelsen för Broskolan redovisa till Skolinspektionen, avdelningen i Umeå vilka åtgärder som vidtagits.**

På Skolinspektionens vägnar

Björn Persson
Avdelningschef

Ulrika Svedmark
Undervisningsråd

I ärendets handläggning har även undervisningsråden Stefan Persson och Helena Plantin deltagit.

Kopia till:

Örnsköldsviks kommun